

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Пелагия Михайлова Терзийска, ЮЗУ „Н. Рилски“– Благоевград за дисертационен труд на тема: **„Дигитални образователни ресурси и технологии за преодоляване на езиковите и математическите когнитивни нарушения при деца със специални образователни потребности (умствена изостаналост) , за получаване на образователната и научна степен „доктор” област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика (Специална педагогика)**

Автор: Димитриос Танис

Научен ръководител: проф. д-р Емилия Евгениева

Настоящата рецензия е изготвена на основание заповед № 1066/12.06.2024 г. на ректора на Югозападен университет „Неофит Рилски“, както и на решение на научното жури по процедурата.

Общо представяне на процедурата и докторанта

Димитриос Танис е докторант в редовна форма на обучение по професионално направление 1.2 Педагогика, в катедра „Управление на образованието и специална педагогика “ към ФП на ЮЗУ „Неофит Рилски“.

Процедурата и представеният комплект от документи е съобразен със ЗРАС и Правилника за развитие на академичния състав на Югозападния университет.

Димитриос Танис завършва ОКС «бакалавър» във Висше технологично учебно заведение в Серес и получава диплома за инженер по информатика и комуникации. В СУ «Св. Климент Охридски»

Магистърска програма „Специално образование и професионално обучение» завършва СУ Св. Климент Охридски», Магистърска програма «Информатика, компютърна и телекомуникационна техника» в Международен университет на Гърция и става магистър по приложна информатика.

Преподавател е по компютърни науки и ИТ в училища за специално образование и обществено образование, включително в Специална професионална гимназия и Специални ателиета за професионално обучение.

Притежава различни сертификати, сред които и за владеене на гръцки жестомимичен език - ниво 3

Образованието и професионалният опит насочват Димитриос Танис към третата степен на висше образование в ЮЗУ „Неофит Рилски“ и към избора на темата на дисертационното изследване.

Актуалност на тематиката

Ролята и мястото на информационните и комуникационни технологии в специалното образование и спецификите на приложението им в процеса на преодоляване на езиковите и математическите когнитивни нарушения при деца със специални образователни потребности е отговорна и значима задача. Изследване на възможността на дигитални дидактични материали за стимулиране на възприятията на учениците с умствена изостаналост в съчетание с класическите такива е актуално и полезно. Затова дисертационния труд на Димитриос Танис заслужава особено внимание

Представяне на труда и оценка на съдържанието

Докторант Танис насочва към проблема за готовността на педагогическите специалисти да приемат и развиват съдържателно дидактичните средства в частност – дигиталните. На основата на проучени редица платформи, осигуряващи разнообразни модели за структуриране на учебно съдържание и задаващи определен модел за дигитална реализация на учебно-познавателния продукт на учителите се прави проучване на развитие на уменията за използване и създаване на дигитални дидактични материали. Похвално е намерението да се предложи конкретна платформа за работа на педагогическите специалисти, да се създаде конкретен софтуер, съобразен с принципите на корекционното и компенсаторно обучение на учениците с умствена изостаналост и със специфичните им особености.

Представеният за рецензиране дисертационен труд съдържа 155 страници основен текст, 10 страници библиография съдържа 142 заглавия и 5 страници със наименованията на включените 25 схеми и 36 таблици.

Трудът е структуриран в увод, три глави, изводи и препоръки, заключение, литература

В увода се аргументира актуалността на избраната тема. Подчертава се необходимостта от задълбочено проучване на проблема за съвременните дигитални дидактични материали – техните предимства, значимостта на дигитална подкрепа в процеса на корекционната и развиваща дейност с учениците с умствена изостаналост, насочена към преодоляване на техните езикови и математически когнитивни нарушения.

Теоретичното проучване на литература, свързана с избраната тема най-напред насочва към политиката на Европейския съюз за качествено образование на всички, за създаване на включващо общество. В този сложен контекст се подчертава ролята на Лисабонската стратегия от 2000 г, инициативата за “Дигитален дневен ред за Европа” (в която акцент се поставя върху въвеждането на политики за дигитална грамотност), препоръката на ЕК за създаване на ИКТ Клъстер (2010) и Програмата за развитие на умения за 21 век. Развитието на ИКТ се определя като предпоставка за постигането на радикални промени в системата на образованието. Създава се на карта на ключовите компетентности. Докторант Танис посочва и 5 области на дигиталната компетентност описани в Рамката за дигитална грамотност на Европейската комисия от 2017 г.

Разкриването на същността на умствената изостаналост и значимостта на Европейската агенция за специални образователни потребности и приобщаващо образование, на спецификата на процеса на обучението на ученици с умствена изостаналост и особеностите на процеса на тяхната социализация е следващият момент от направения литературен обзор. Заедно с това се подчертава необходимостта от формиране на умения за работа в електронна среда и тяхната значимост за възможно най-адекватно и безопасно използване на съвременните дигитални технологии - приложения, софтуер, програми или уебсайтове, които ангажират учениците в учебни дейности и подкрепят целите на обучението им. Основателно се разглежда накратко важността на идентифицирането на пропуски в дигиталната компетентност и търсенето на възможности за намаляване на езиковото учебно съдържание и учебното съдържание по математика.

Глава 2 и глава 3 представят методологията на изследване, анализа и обобщението на получените резултати. Коректно са конкретизирани цел, задачи, хипотеза, контингент (129 педагогически специалисти, подбрани са на случаен принцип) и методи на изследването – структуриран въпросник. Разработеният инструментариум на изследване дава възможност за проучване на готовността на образователната среда за използване на дигитални дидактически средства и създаване на иновативен модел за интегриране на дигитални дидактически ресурси.

Докторант Танис обосновава необходимостта от проучване на готовността на педагозите за използване на дигитални ресурси, информираността им за степента на оборудване осигуряващо използване на ИКТ, за системата от софтуери и от електронни учебни материали и ресурси, както и за политиката на училището за формиране на умения за безопасен интернет у учениците. Подчертава значимостта на степента на взаимодействие между семейството и образователната институция за повишаване ролята на дигитални технологии и начина на използване на дигиталните дидактични ресурси, включително мястото на финансирането в този процес. Търси се оценката на респондентите за това къде се налага финансиране и какви са възможностите за изясняване и подобряване на актуалната ситуация.

Коректно направеният анализ на получените резултати е основание докторант Танис да направи изводи и обобщения, сред които с особено значение са: по-пълноценно структурно и съдържателно изграждане на дигиталната среда за сметка на пасивното фронтално обучение, тенденция към използване от педагозите на новите технологии за упражнения и правенето на проекти, което повишава качеството от процеса на учене; готовността на учителите да използват учителски, авторски дидактични материали и нуждата от критерии за оценка на тези материали.

Специално внимание заслужава констатацията, че педагозите показват повишена отговорност по отношение на квалификацията си за работа с дигитални ресурси с деца и ученици със специални образователни потребности, което провокира и необходимостта от повишаване на информираността по отношение

използването на дигитална среда за тези деца и ученици, на възможностите за разработване на авторски дигитални ресурси с представена платформа, специално конструирана и поддържаща базисни учебно познавателни дейности, стоящи в основата на функционалната грамотност. Като компонентите на съвременната грамотност, функционалната грамотност и четенето с разбиране, обезпечават социалната активност на подрастващите, в частност на децата и учениците с лека умствена изостаналост.

Разработеният и предложен от докторант Танис учебно-познавателен софтуер за структуриране на учителски учебно-познавателни задачи и игри следва логиката на типичния учебно-познавателен процес, което го прави приложим за всички педагогически специалисти. Софтуерът може да работи персонално за дете, за група или за клас като се дава достъп до определени задачи на определени деца/ученици от класа. Това го прави гъвкав и с възможности за работа едновременно с всички деца, но при добре структуриран индивидуален подход. Създаването на архив от задачи, е добра възможност за използването им в различно време и с различна цел, с което се пести времеви и творчески ресурс на учителите.

Обобщаването на получените резултати провокират към разработването на софтуер, който да следва логиката на когнитивните процеси в педагогическата технология, базирана на обучението по математика и език, като за децата и учениците с лека умствена изостаналост се мисли като част от цялото и се прилага ефективно политиката на приобщаване.

Преценка на публикациите:

Публикациите са 4 на брой и съответстват на проблематиката разглеждана в дисертационния труд.

Автореферат

Авторефератът представя по обобщен начин дисертационната разработка. Открити са обобщените изводи и препоръки.

Приноси:

Коректно са формулирани приносите на дисертационното изследване.

Препоръки и бележки:

- Логическата последователност на текста е нарушена на няколко места. Например „Специфика на процеса на обучението на ученици с умствена изостаналост“ би трябвало да бъде преди представяне на целта, принципите, дейности на Европейската агенция за специални образователни потребности и приобщаващо образование.
- Не е добре раздробяването на кратък текст в толкова много подточки, например на с. 47 са посочени пет подточки, включващи само по едно - две изречения.
- Би могло структурните части в автореферата да се отделят така, както това е направено в дисертационния труд.
- Некоректно е посочена литературата – не е съобразена с изискванията, както следва: не навсякъде е посочено издателството; при някои автори най-напред е посочено името им и след това фамилията, например заглавията 32, 33, 37, 38, 39 и др. от библиографията; публикациите, които са на език различен от английски трябва да *се посочат на езика, на който са публикувани*, а в скоби на английски, например публикации 29, 30, 47, 56, 57, 59, 70, 71, 76, 88, 92, 93, 94 от библиографията

Въпрос:

- В резултат от направеното изследване кои дигитални образователни ресурси и технологии смятате, че са най-полезни за успешното преодоляване на езиковите и математическите когнитивни нарушения при деца с умствена изостаналост?

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Представеният дисертационен труд, разработен от докторант Димитриос Танис, отговаря на изискванията, които се предявяват към разработки за придобиването на образователната и научна степен „доктор“.

На основата на очертаните достойнства на труда, на демонстрираните умения за изследователска дейност и приносите на автора давам положителна оценка и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор” на Димитриос Танис в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика, докторска програма „Специална педагогика“.

29. 08.2024 г.

Рецензент:
проф. д-р Пелагия Терзийска